

Motion till riksdagen 2024/25:3365

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2024/25:90 Nordiskt samarbete 2024

1 Innehållsförteckning

1 Innehållsförteckning	1
2 Förslag till riksdagsbeslut	2
3 Inledning	3
4 Klimat och miljö	4
4.1 Hållbara transporter och infrastruktur	5
4.2 Östersjön	6
5 Internationell närvaro och militariseringen av Arktis	6
5.1 Kärnvapenförbud i Norden	7
5.2 Grönland	8
5.3 Svalbard	8
6 Respekt för mänskliga rättigheter	9
6.1 Ett värdigt flyktingmottagande	9
6.2 Ett starkt och pålitligt bistånd	9
6.3 Samers rättigheter	10
6.3.1 Nordisk samekonvention	10
6.4 Jämställdhet	11
6.4.1 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter	11
6.5 Respekt för folkrätt	11

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen tillsammans med de övriga nordiska regeringarna bör se över det nordiska dubbelbeskattningsavtalet och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska verka för att den nordiska integrationen ska öka och för att gränshinder ska tas bort och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör verka för utökad nordisk samverkan för framtida landsbygdsutveckling och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige ska arbeta för ett integrerat Norden med så få hinder som möjligt mellan de länder som är medlemmar i EU och de som inte är det och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en hållbar nordisk livsmedelsstrategi i syfte att öka självförsörjningsgraden och minska beroendet av import i de enskilda länderna och i Norden som helhet och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta initiativ till en nordisk pilotstudie där naturbruksgymnasier producerar beredskapslivsmedel, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom det nordiska samarbetet ska verka för att utveckla de gränsöverskridande järnvägarna och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett nordiskt ministerråd för infrastruktur bör inrättas och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom det nordiska samarbetet ska verka för ett stoppdatum till 2035 för försäljning av fossila drivmedel och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom det nordiska samarbetet ska verka för ett förbud mot försäljning av nya bilar som drivs med fossila bränslen efter 2025 och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör ta initiativ till en konvention för Arktis som innebär en demilitarisering av regionen och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör suspendera DCA-avtalet så länge Trump sitter vid makten, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheterna att etablera kulturverksamhet på Svalbard i enlighet med Spetsbergstraktaten och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör verka för ökat samarbete mellan de nordiska länderna i syfte att stärka rätten till asyl och familjeåterförening och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör agera för att de nordiska länderna hittar en gemensam strategi för att möta attackerna mot

neddragningar i biståndet och stödet till jämställdhet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och hbtqi-rörelsen och tillkännager detta för regeringen.

16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för att de nordiska länderna ska avsätta 1 procent av BNI i bistånd och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör utreda hur subventionerade aborter för utländska kvinnor ska kunna erbjudas inom ramen för utländska kvinnors aborträtt och tillkännager detta för regeringen.

3 Inledning

Samarbetet i Norden är av särskild betydelse för Sverige. Vi är varandras grannländer och har delvis en gemensam historia och en snarlik samhällsstruktur. Vi har många gemensamma angelägenheter, inte minst då många svenskar har anhöriga i de andra länderna eller själva har bott, arbetat eller studerat där. De nordiska länderna hamnar ofta högt i rankningar jämfört med andra länder vad gäller sådant som ekonomisk jämlikhet, jämställdhet mellan män och kvinnor och pressfrihet. Sverige och de övriga länderna i Norden står inför liknande konsekvenser när klimatet förändras och vi delar i många avseenden samma säkerhetspolitiska utgångspunkter. Ett nära samarbete med våra nordiska grannländer är önskvärt inom en rad områden, inte minst inom klimat- och miljöfrågor. För vidare läsning se vår motion Samarbetet i Norden och Baltikum (mot. 2020/21:597).

Nordens statsministrar har sagt att Norden ska vara världens mest integrerade region 2030. Vänsterpartiet delar den synen, men det måste också betyda något i praktiken. Vi ser en stor potential i att utveckla det nordiska samarbetet över landsgränserna. Vi vill utveckla en nordisk samverkan inom regionalpolitiken, framför allt med våra grannländer Norge, Danmark och Finland. Vi har mycket gemensamt och skulle alla tjäna på att utveckla samarbetet inom ett flertal områden såsom klimat, infrastruktur, säkerhetspolitik, forskning, kapitalförsörjning för landsbygden, finansiella system, hållbar livsmedelsproduktion, arbetsmarknad, utbildning och service. Vänsterpartiet ser också positivt på regionala lösningar för att underlätta för de som bor och arbetar i gränsregionerna. Vi föreslår därför att detta utreds, bl.a. genom att man ser över gemensamma avtal mellan de nordiska länderna som berör detta område.

Regeringen bör tillsammans med de övriga nordiska regeringarna se över det nordiska dubbelbeskattningsavtalet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vi vill låta utreda en gemensam nordisk kompetensbank för de lokala banker som finns i Norden för att stärka landsbygdsutvecklingen och finansieringen av nya jobb och företag samt för att öka bankkonkurrensen.

Regeringen ska verka för att den nordiska integrationen ska öka och att gränshinder ska tas bort. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör verka för ökad nordisk samverkan för framtida landsbygdsutveckling. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I EU går alltid den inre marknadens intressen framför miljön, arbetsrätten, folkhälsan och konsumentintressena. Vänsterpartiet vill att de nordiska länderna agerar gemensamt inom EU för att kunna ha en större påverkan. Vi vill inte att det ska resas nya hinder för

handel eller studentutbyte eller möjligheten för våra medborgare att bo och arbeta i varandras länder.

Sverige ska arbeta för ett integrerat Norden med så få hinder som möjligt mellan de länder som är medlemmar i EU och de som inte är det. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

4 Klimat och miljö

De nordiska länderna står inför likartade klimat- och miljöproblem. Den ökande temperaturen märks särskilt tydligt i polarområdena och det finns många tecken på att djur och natur redan är under stor press. Forskare varnar för att medeltemperaturen vid Arktis ökar mellan två och tre gånger så snabbt som för resten av planeten.

I de mer tätbefolkade delarna av Norden finns det få områden kvar med ursprunglig natur. Enligt SMHI riskerar jordbruket att drabbas negativt med minskad vattentillgång och större risk för skadeinsekter och svampangrepp. Skogsnäringen riskerar att få träd och skogar med sämre kvalitet och rennäringen hotas av att det blir svårare för renarna att komma åt mat. Redan i dag leder översvämningar och ökade vattennivåer i älvar och längs kuster till negativa effekter på infrastruktur och byggnader runt om i Norden. Också den ekologiska balansen påverkas t.ex. när översvämningarna leder till år med ovanligt mycket mygg. Internationella samarbeten är en förutsättning för att stanna vid en hanterbar temperaturökning.

Livsmedelsproduktionens påverkan på klimatförändringarna när det gäller såväl produktion som transporter är väl känd. En ökad självförsörjningsgrad skulle göra oss bättre rustade vid kriser och extremväder samt minska vårt importberoende. Det skulle dessutom även ge oss förutsättningar att stärka både produktion och konsumtion av hållbar mat, dvs. mat som i större utsträckning är växtbaserad, närproducerad, ekologisk och på sikt fossilfri. Självförsörjningsgraden av livsmedel varierar i de nordiska länderna, inte bara på grund av de olika geografiska förutsättningarna. Medan Sverige bara producerar hälften av allt vi äter är motsvarande andel för Finland 80 procent.

Regeringen bör ta initiativ till en hållbar nordisk livsmedelsstrategi i syfte att öka självförsörjningsgraden och minska beroendet av import i de enskilda länderna och i Norden som helhet. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet vill se försök med regionala center för fossilfritt producerade beredskapslivsmedel i syfte att återupprätta försörjningsberedskapen. Vi föreslår att en pilotstudie ska genomföras där naturbruksgymnasier testat att producera beredskapslivsmedel löpande på ett hållbart sätt baserat på de lokala kretsloppen, gärna med våra grannländer.

Regeringen bör ta initiativ till en nordisk pilotstudie där naturbruksgymnasier producerar beredskapslivsmedel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett varmare klimat riskerar att leda till fler bränder och översvämningar. Ett ökat antal kriser och olyckor riskerar att bli övermäktigt för kommunerna och räddningstjänsten att hantera. Vänsterpartiet ser positivt på ett utökat samarbete mellan räddningstjänsterna i Norden. Det kan bl.a. handla om bränder och andra naturkatastrofer, eller om fjäll- eller sjöräddning.

4.1 Hållbara transporter och infrastruktur

Sverige har etappmål om att senast till 2030 minska utsläppen av växthusgaser från inrikes transporter exklusive luftfart med minst 70 procent jämfört med 2010. Den svenska regeringen för en politik i direkt motsatt riktning. OECD:s granskning av det senaste decenniets klimatpolitik i Sverige (OECD Environmental Performance Reviews: Sweden 2025) sågar den nuvarande politiken. OECD pekar ut den minskade reduktionsplikten och sänkta skatten på drivmedel som avgörande faktorer.

Förutom ökad användning av el och förnybara drivmedel krävs åtgärder för ett transporteffektivare samhälle. Det kräver att statliga investeringar och styrmedel syftar till att främja hållbara och effektivare transporter av personer och gods. Det innebär inte minst omfattande investeringar i järnväg. På nordisk nivå betyder det framför allt att järnvägen behöver byggas ut för att minska flygtransporternas utsläpp. Gränsöverskridande tåglinjer behöver utvecklas, tillsammans med nattåg och väl fungerande biljettsystem som är enkla att använda för den enskilda resenären. Ur svenskt perspektiv gäller det framför allt sträckorna Oslo–Stockholm, Oslo–Göteborg–Köpenhamn och Sundsvall–Östersund–Trondheim och framför allt godstrafiken Malmbanan/Ofotbanen mellan Luleå och Narvik samt en ny järnväg Svappavaara–Kaunisvaara. Finland har en annan spårbredd än övriga nordiska länder, men i Haparanda finns goda möjligheter till överflyttning av både persontrafik och gods. En ny fast förbindelse för järnvägen mellan Sverige och Danmark utreds just nu och kan bli en viktig länk i att binda samman Nordens infrastruktur.

I skrivelsen nämns hur de nordiska ministrarna har enats om att överväga ett närmare gränsöverskridande civilt samarbete i frågor som rör beredskap och motståndskraft. Det är angeläget, inte minst vad gäller transportinfrastruktur. Fungerande kommunikationer är ytterst en totalförvarsfråga.

Sverige ska inom det nordiska samarbetet verka för att utveckla de gränsöverskridande järnvägarna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Tidigare fanns ett nordiskt ministerråd för transport där infrastrukturministrarna möttes. Kommunikationer, transporter och infrastruktur är viktiga för tillväxt och välbefinnande. Den här typen av investeringar är också mycket långsiktiga varför samarbete och koordinering är en styrka. Nordiska rådet har, från parlamentariskt håll i Nordiska rådet över parti-, block- och nationsgränser, gång på gång påpekat behovet av ett ministerråd för trafik-, transport- och infrastrukturfrågor. Vi beklagar att regeringen inte hört sammat detta. En välfungerande nordisk infrastruktur som baserar sig på fri rörlighet har stor betydelse för vår tillväxt, inte minst i gränsregionerna.

Ett nordiskt ministerråd för infrastruktur bör inrättas. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Läs mer i vår motion En järnväg för framtiden (mot. 2024/25:193) och vår motion med anledning av proposition 2024/25:28 Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera (mot. 2024/25:3234).

Klimatkrisen kräver tydlig inriktning och målsättning nu. För att vi ska kunna genomföra en omställning till fossilfria vägtransporter behövs tydliga åtgärder i närtid. I en rad europeiska länder diskuteras och förbereds t.ex. förbud mot nyförsäljning av bilar som drivs med bensin eller diesel.

Sverige ska inom det nordiska samarbetet verka för ett stoppdatum till 2035 för försäljning av fossila drivmedel. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige ska inom det nordiska samarbetet verka för ett förbud mot försäljning av nya bilar som drivs med fossila bränslen efter 2025. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

För vidare läsning om våra förslag som rör fossilfria transporter på svensk nivå, se vår motion med anledning av proposition 2024/25:28 Vägen till en pålitlig transportinfrastruktur – för att hela Sverige ska fungera (mot. 2024/25:3234) och vår motion med anledning av skrivelse 2023/24:59 Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll (mot. 2023/24:2815).

4.2 Östersjön

Östersjön har världens största områden av döda bottnar och där djupvattnet har permanent syrebrist. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) konstaterar att trots ett omfattande och långvarigt åtgärdsarbete för en bättre havsmiljö finner man fortfarande många tecken på att miljötillståndet i Nordsjön och Östersjön inte är tillfredsställande. De största problemen är kopplade till övergödning, farliga ämnen, fysisk exploatering och fiske. Torsken i Östersjön är nära en kollaps. Det totala beståndet är mycket litet och individerna blir alltmer småväxta och i sämre skick. Vänsterpartiet anser att det under lång tid, trots starka signaler från forskare, brustit i åtgärder för att förbättra situationen för arten. Vi har bl.a. föreslagit att det införs ett trålfiskestopp för torsk i hela Östersjön grundat på försiktighetsprincipen då Östersjön som ekosystem är påtagligt sargad. Vi har också tryckt på för att Sverige och Finland gemensamt ska införa förbud för trålfiske på strömming i Ålands hav och sydvästra Bottenhavet i lämplig omfattning för att stärka det ekologiska systemet och småskaliga kustfisket. Det är helt nödvändigt med samarbete Östersjöländerna emellan för att komma till rätta med de allvarliga miljöproblemen i Östersjön. Se vår motion Hållbart och rättvist fiske (mot. 2024/25:1928) och vår motion med anledning av proposition 2023/24:156 Ett levande hav – ökat skydd, minskad övergödning och ett hållbart fiske (mot. 2024/25:56).

5 Internationell närvaro och militariseringen av Arktis

I skrivelsen beskrivs hur de nordiska ländernas samarbete för ett stabilt och hållbart Arktis har fortsatt. Arktis är en unik del av vår planet. Delar av Arktiska havet har varit täckta av is under mycket lång tid, vilket har lett till att ett alldeles särskilt, men också känsligt, natur- och djurliv har utvecklats. I dag är hoten mot Arktis allvarligare än någonsin tidigare. På få andra ställen på jordklotet har klimatförändringarna gått så fort och fått så dramatiska konsekvenser för både växtliv, djur och människor. I klimatförändringarnas spår uppstår nya utmaningar. När isen smälter möjliggörs utvinning av de naturresurser som finns i Arktis och nya transportleder öppnas upp genom nordost- och nordvästpassagerna. Det innebär både nya hot mot miljön och att risken för säkerhetspolitiska spänningar i regionen ökar.

Norrbotten och Västerbotten ligger i Arktis och Arktis är att betrakta som vårt lands absoluta närområde. Klimatförändringar, miljöhot och säkerhetspolitiska konflikter i Arktis kommer därför att ha direkt påverkan på vårt land.

Trots att stora delar av Arktis inte ligger inom något lands territorialgränser gör i dagsläget ett flertal länder anspråk på stora delar av området. Det gäller både Ryssland, USA, Kanada, Norge och Danmark. Även stormakten Kina har visat ett allt större intresse för både naturtillgångar och transportvägar trots att man helt saknar arktiskt territorium. Eftersom flera av de inblandade länderna är medlemmar i Nato har också militäralliansen blivit en aktör i regionen. Det försämrade säkerhetspolitiska läget mellan Nato och Ryssland och Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina riskerar att få långsiktigt förödande konsekvenser även i Arktis.

Att allt fler länder blickar mot Arktis måste däremot inte betyda en ökad risk för konflikter. Vänsterpartiet menar att ett ökat mellanstatligt samarbete i och kring Arktis är av stor vikt. Dessvärre har Putin genom sitt anfallskrig omöjliggjort ett vidare samarbete med Ryssland så länge kriget pågår.

Det finns goda exempel i regionen på hur säkerhetspolitiska spänningar kan omsättas i ömsesidigt samarbete. Sverige är t.ex. via Polarforskningssekretariatet medlem i flera internationella organisationer som arbetar med forskning och forskningsinfrastruktur i Arktis. Efter första världskriget togs Spetsbergstraktaten fram, ett fördrag som reglerar Svalbards och Björnöns folkrättsliga och politiska status. I dag är fördraget under-tecknat av drygt 40 stater och det skulle i flera delar kunna vara en förebild för ett framtida avtal om Arktis.

Sverige bör ta initiativ för en konvention för Arktis som innebär en demilitarisering av regionen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

I dag används stora delar av Norrbotten som övnings- och testområde, både för svensk och för utländsk militär. Vänsterpartiet ser med oro på hur stora delar av Norrbotten görs om till ett militärt övningsfält. Läs mer i vår motion Försvarsmakten, klimat och miljö (mot. 2018/19:1761).

5.1 Kärnvapenförbud i Norden

I och med Sveriges inträde i Nato den 7 mars 2024 förändrades i praktiken den svenska hållningen till kärnvapen. Kärnvapen är en bärande del av Nato, och Nato är en kärnvapenallians i bemärkelsen att amerikanska kärnvapen utgör den yttersta garantin för de allierades säkerhet. Ett medlemskap i Nato innebär ett åtagande till organisationens kärnvapendoktrin.

Sverige hade från början kunnat vara tydligt med att vi inte kommer att tillåta kärnvapen på svenskt territorium. I den nu aktuella propositionen skriver regeringen i stället att ”Sverige står fullt ut bakom Natos kärnvapenpolicy”.

Vänsterpartiet har återkommande föreslagit att Sverige ska sätta upp förbehåll om kärnvapen, något som både den socialdemokratiska och den moderatledda regeringen med stöd av Sverigedemokraterna avvisat. Våra grannländer Danmark och Norge gjorde t.ex. uttalanden om kärnvapen i samband med att respektive land anslöt sig till Nato och i samband med sina länders respektive DCA-avtal. Vänsterpartiet beklagar att regeringen inte gjorde några sådana markeringar i samband med anslutningsförfarandet. Vänsterpartiet är emot att svenska förband ska delta i övningsverksamhet som kan inkludera moment med kärnvapen. Vänsterpartiets ståndpunkt är att Sverige aldrig ska

vara med och planera för, förbereda för eller öva på att använda kärnvapen och att Sverige därmed inte ska delta i Natos Nuclear Planning Group (NPG).

Vänsterpartiet anser att Norden helt och hållet borde vara en kärnvapenfri zon och att Sverige borde anta en lagstiftning om förbud mot kärnvapen på svenskt territorium.

Regeringen bör ta initiativ till och driva på för att Norden ska vara en kärnvapenfri zon. Läs mer i vår motion Ett kärnvapenfritt Sverige (mot. 2024/25:55) och vår motion med anledning av proposition 2024/25:34 Totalförsvaret 2025–2030 (mot. 2024/25:3247).

5.2 Grönland

Redan under sin förra mandatperiod meddelade USA:s president Donald Trump att han ville köpa Grönland. Nu hotar han med strafftullar mot Danmark och utesluter inte militära åtgärder om han inte får som han vill. Det skärper läget betydligt. Trump visar en fullständig arrogans mot internationell rätt och mot grönländarnas självbestämmande. Den grönländska valrörelsen i mars i år visade ett tydligt missnöje med Trumps planer och ett stöd för öns självständighet. Grönland är inte till salu.

I juni förra året godkände Sveriges riksdag det s.k. DCA-avtalet, ett militärt avtal som ger USA rätten till amerikansk närvaro på 17 militära baser runt om i Sverige. Avtalet saknar helt garantier för att amerikansk militär inte ska föra in kärnvapen på svenskt territorium.

Vänsterpartiet varnade då för riskerna med avtalet om Trump skulle komma att bli president. Regeringen viftade nonchalant undan frågan. Nu står vi inför att en auktoritär och nyckfull president med högerextrema vänner har makt över Sveriges nationella suveränitet. Statsminister Ulf Kristersson har visat stöd för Danmarks och Grönlands självbestämmande. Det är bra, men får närmast betraktas som en självklarhet för en nordisk statschef. Annars är regeringen påtagligt tyst om Trumps imperialistiska ambitioner.

Med Trump som president utgör USA ett direkt militärt hot mot våra grannländer Danmark och Grönland. Sveriges militära samarbeten ska öka tryggheten för svenska medborgare och säkerheten i vårt närområde, inte tvärtom. Den svenska regeringen måste skicka en tydlig markering till Trump och till omvärlden.

Regeringen bör suspendera DCA-avtalet så länge Trump sitter vid makten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

5.3 Svalbard

Svalbard förvaltas av Norge genom Spetsbergtraktaten sedan 100 år tillbaka. Avtalet innehåller militära restriktioner som bl.a. innebär att inga baser eller militära anläggningar ska finnas där och ögruppen får inte användas för krigsändamål. Det är en inställning som bör värnas.

Traktaten ger också alla länder som undertecknat den tillåtelse att driva verksamhet på ögruppen, däribland Sverige. I praktiken har det dock utvecklat sig till att i princip enbart Norge och Ryssland har verksamhet på Svalbard. De senaste åren har tonläget blivit allt skarpare mellan länderna och läget är nu sämre än på länge. Relationen påverkas bl.a. av Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina och det norska stödet till Ukraina. Det ökade amerikanska intresset för Grönland påverkar även Svalbard ur ett

säkerhetspolitiskt perspektiv. Ishavsområdena runt Svalbard är av stor militärstrategisk betydelse och även möjligheterna till råvaruutvinning i Barents hav påverkar ögruppens geopolitiska status.

Sverige bedrev tidigare gruvverksamhet på ön. Kolgruvorna är relativt enkla att komma åt, men de besvärliga transporterna gör att verksamheten inte är lönsam. Trots detta bedriver Ryssland viss brytning. Sverige har en lång historisk relation till Svalbard framför allt genom upptäckssökande Andrées expedition som misslyckades med att nå Nordpolen från Svalbard. För att stödja Norges förvaltning av Svalbard borde Sverige utreda möjligheterna att etablera verksamhet på ögruppen, förslagsvis en kulturverksamhet kopplad till Andréexpeditionens öde.

Regeringen bör utreda möjligheterna att etablera kulturverksamhet på Svalbard i enlighet med Spetsbergtraktaten. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Respekt för mänskliga rättigheter

6.1 Ett värdigt flyktingmottagande

Flera nordiska länder, däribland Sverige, har medvetet försvårat för människor att använda sin rätt att söka asyl. Det är en farlig utveckling som äventyrar asylrätten och respekten för andra grundläggande mänskliga rättigheter. Det är fel väg att gå. Svaret på flyktingsituationen i världen behöver tvärtom handla om att arbeta tillsammans. Det behöver ske på olika nivåer – i Norden, i Europa och i FN. I stället för att tävla om vilket land som kan ge dem som är på flykt sämst villkor vill vi att de nordiska länderna agerar för ett värdigt mottagande. Särskilt i detta läge, när EU:s politik syftar till att hindra människor på flykt från att söka skydd i Europa, är det viktigt att de nordiska länderna börjar samarbeta.

Vänsterpartiet menar att Sverige bör verka för att stärka mottagandet av människor på flykt i Norden avseende både möjligheterna att få skydd och förutsättningarna för att etableras och inkluderas i samhället. Vi anser också att samarbetet kring familjeåterföreningar bör stärkas genom samordning mellan de nordiska ländernas ambassader utanför Norden.

Sverige bör verka för ökat samarbete mellan de nordiska länderna i syfte att stärka rätten till asyl och familjeåterförening. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.2 Ett starkt och pålitligt bistånd

Det finns tillräckligt med resurser för att utrota fattigdomen och ge alla människor ett värdigt liv. I stället för en rättvis fördelning hamnar merparten av världens resurser fortfarande i den rika delen av världen och hos den rikaste delen av befolkningen. Vår värld är orättvis därför att det finns de som tjänar på orättvisorna.

Regeringens och Sverigedemokraternas politik innebär ett paradigmskifte i en lång tradition av svensk biståndspolitik. Att man övergett det etablerade enprocentsmålet är förkastligt. De nordiska länderna har goda möjligheter att bedriva ett effektivt och

långsiktigt bistånd och bör i stället vara en motvikt till de neddragningar och den urholkning av internationellt bistånd som nu pågår. Trumpadministrationens katastrofala hantering av amerikanskt bistånd får omfattande konsekvenser över hela världen. Men det går också att se en förändring inom EU där en allt större del av biståndet går till frågor som är viktiga av interna skäl i EU.

Sverige bör agera för att de nordiska länderna hittar en gemensam strategi för att möta attackerna mot neddragningar i biståndet och stödet till jämställdhet, sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR) och hbtqi-rörelsen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Sverige bör driva på för att de nordiska länderna ska avsätta 1 procent av BNI i bistånd. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6.3 Samers rättigheter

En tydligt gränsöverskridande fråga är den om samers rättigheter. Enligt folkrätten har urfolk särskilda rättigheter utöver de rättigheter som följer av ställningen som nationell minoritet. Det handlar om rätt till självbestämmande och rätt till de landområden de traditionellt bebor. Sápmi sträcker sig över Ryssland, Finland, Norge och Sverige. Samerna fanns i Sápmi långt innan nationsgränserna upprättades. Svenska statens behandling av samerna och samiska frågor är dessvärre en mörk historia. Från det att den svenska majoritetsbefolkningen började befolka och bruka marken i de inre delarna av Norrland, i strid med den s.k. Lappkodicillen från 1751 som reglerade den gränsöverskridande renskötseln och gav samerna rätt att fritt röra sig över gränsen, försvårades samernas möjligheter att använda marken för renbete, jakt och fiske. Samer har också använts för tvångsarbete och de har tvångsflyttats. Samers villkor och rättigheter är en fråga för fler länder och det är viktigt att Sverige arbetar för att säkra urfolksrätten i hela Norden.

I Nordiska rådet står de nordiska vänsterpartierna enade om att prioritera den samiska frågan. Bland annat har Nordisk grön vänster lagt förslag för att garantera att samiska barns språkliga rättigheter och behov möts. Nordisk grön vänster har också lyft frågan om att de samiska rättigheterna ska respekteras när utbyggnaden av energi-produktion pågår.

6.3.1 Nordisk samekonvention

År 2011 inleddes förhandlingar om en nordisk samekonvention. Förslaget till konvention togs fram av en expertgrupp och remissbehandlades sedan i Sverige, Norge och Finland. Förhandlingarna avslutades i januari 2017, men konventionen har ännu inte antagits. Konventionen är tänkt som en nordisk tillämpning av ILO 169 och är det första regionala urfolksinstrumentet i sitt slag. Konventionen skapar inga nya rättigheter men ska garantera de rättigheter samerna redan har. Den anger vissa minimirättigheter som staterna kan vidareutveckla och ger verktyg för en förbättrad dialog mellan stat, myndigheter och det samiska folket. Vidare är konventionen tänkt att skapa goda förutsättningar för ett förstärkt samiskt inflytande och delaktighet. Konventionen får inte försvaga befintliga rättigheter i något av länderna.

Vänsterpartiet hoppas att en nordisk konvention som Sametinget står bakom snart kan vara på plats och leda till förbättringar avseende samers ställning i Sverige och i Norden, men vi anser inte att en nordisk konvention ändrar behovet av att även

ratificera ILO 169. Läs mer i vår motion Åtgärder för det samiska folket (mot. 2023/24:993).

6.4 Jämställdhet

Norden har länge legat i framkant när det gäller jämställdhet. Trots det är våld mot kvinnor ett problem i alla nordiska länder. I Sverige varierade antalet kvinnor och flickor som föll offer för dödligt våld i en parrelation mellan 10 och 22 dödsfall 2017–2023 enligt Brottsförebyggande rådet (Brå). Enligt Norges centrum för studier av våld och traumatisk stress (NKVTS) uppger en av tio kvinnor att de har utsatts för allvarligt fysiskt våld av en partner. Enligt en studie från Europeiska unionens byrå för grundläggande rättigheter är Finland det näst mest osäkra landet för kvinnor i EU. Enligt Statistikcentralen i Finland har mer än hälften (57 procent) av kvinnorna utsatts för fysiskt våld, sexuellt våld eller hot och i genomsnitt dör 15 kvinnor årligen på grund av våld i nära relationer. Att jämföra den här typen av statistik mellan länder är inte helt lätt eftersom det finns olika lagar och regelverk och polis och andra myndigheter arbetar på olika sätt. Men det står utan tvivel att mäns våld mot kvinnor är ett samhällsproblem som måste bekämpas på alla nivåer. Det finns goda möjligheter för de nordiska länderna att samarbeta med varandra för att kunna minska våldet mot kvinnor. Det handlar bl.a. om att säkerställa att man följer de internationella åtagandena och att dela med sig av erfarenheter. Därför har Nordisk grön vänster lagt fram förslag för att inleda ett projekt med mål att bryta våldet. Mäns våld mot kvinnor är inte bara ett brott mot en enskild kvinna, utan det undergräver utvecklingen av jämställdhet och demokrati i samhället som helhet. Vi måste göra våra länder tryggare för hälften av befolkningen.

6.4.1 Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter

Rätten till sin egen kropp är ständigt angelägen, även i Sverige och i vårt direkta närområde. När nationalistiska och högerpopulistiska krafter vinner mark utmanas rätten till den egna sexualiteten och identiteten. Det märks även här i Europa. Exempelvis märks det i hur transpersoners rättigheter ifrågasätts och hur rätten till abort ibland blossar upp. De nordiska länderna har goda möjligheter att samarbeta kring att stärka hbtqi-personers rättigheter både i Norden och i våra grannländer. Det kan t.ex. handla om att Sverige och andra nordiska länder bör ställa upp och garantera abort för kvinnor från Polen och andra länder där rätten saknas eller begränsas.

Sverige bör utreda hur subventionerade aborter för utländska kvinnor ska kunna erbjudas inom ramen för utländska kvinnors aborträtt. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Se våra motioner Sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter i världen (mot. 2020/21:170), Jämställdhet och bistånd (mot. 2024/25:870) och Hbtqi-frågor i världen (mot. 2022/23:53) för vidare läsning.

6.5 Respekt för folkrätt

Det är ytterst viktigt för de nordiska länderna att agera i enlighet med Internationella domstolen (ICJ) och Internationella brottmålsdomstolen (ICC) för att försvara den internationella rätten och därigenom domstolens legitimitet och ställning. De nordiska

länderna bör agera för att vi inte försvagar internationella institutioner genom att ha dubbla måttstockar gällande vem vi anser ska ställas inför rätta för brott mot internationell rätt och mänskliga rättigheter. Ifall vi inte agerar konsekvent i dessa frågor kommer det även att försvaga Nordens trovärdighet som länder där vi entydigt står upp för demokrati, rättsstatens principer och mänskliga rättigheter, och därför har de nordiska vänsterpartierna lagt fram förslag om att de nordiska länderna ska arbeta för att stärka de internationella domstolarna ICC och ICJ och att alla de nordiska länderna ska erkänna Palestina.

Håkan Svenneling (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Malin Östh (V)

Kajsa Fredholm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)